

ban is hamisak, mert a pusztá érzékelést veszik alapul, már pedig érzékszervünk csak az azonosítást minden lény, amelynek a mentől különböző érzékszerve van, másképp látja, másképp érzékeli a világot, mint

Skarván Béla dr.

mi, például a rák. Melyik az igaz? És így a következtetés, amelyet ezekre az érzékszervi tapasztalatokra építünk, — nélkülözvén a reális alapot, — tévedésszámba megy.

SCHMITT JENŐ DR. KRITIKAI LEVELE SKARVÁN BÉLA DR.-HOZ

Berlin-Schmargendorf, 1904 XII. 7.

Kedves barátom!

Tolsztoj álláspontját helytelennek és szerencsétlennek tartom. Kirohanása a tudományos szatészkodás és a természetkutatók filozófiai hipotézisgyártása ellen jogos. Jogos a filozófiáról szóló kritikája is általánosságban, amennyiben annak tudományos jellegére vonatkozik és egyes filozófusok alaptörvényeire ellen irányul, mindamellett, hogy egyáltalán nem méltányolja a filozófiai történelmi hivatását, amely nem egyéb, mint egy hűfajdonképpen szellemi tudományok az előkészítése s csak az árnyoldalát emeli ki. József házig történelmi írás elleni kirohanása is, amely politikai célok szolgálatában, haszontalan és sokszor demoralizáló hatású dolgokat emel ki és hangsúlyoz és lényeges, fontos dolgokat elhallgat. Pompás, amikor a teljesen haszontalan, de arrogáns formalizmusát ostromozza a „művelt emberek“ úgynevezett „tudományos képzettség“nek. Egyébként mindabban, amit Tolsztoj mond, sok a dilettantizmus. sok tekintetben pedig egyenesen hamis az álláspontja.

Hamis Tolsztoj álláspontja, amikor szemrehányást tesz a természettudomány embereinek, mintha azok abban a véleményben volnának, hogy a világ olyan, mint azt nekünk érzékszervünk mutatja. Ez egyes részletekre vonatkozólag éppúgy nem állja meg a helyét, mint ahogy nem állja meg a természet általános alapjaira vonatkozó tudományos feltevése sem. Így például nem hiszi egy ter-

A táncoló nő

A háború utáni években egész táncőrület lepté a világot; nem volt hotel, kávéház, ahol a jazz hangjára ifja, örege ne táncolt volna. Ha ugyan a táncol az utóbbi években veszített is valamit erősségéből, ma is minden társasösszejövetele, ha másképp nem, a rádió vagy gramofon hangjára táncolnak s minden jó hotel ötórai teáin még az öszhajú bácsik és néni is Terpsichore követői.

A társasági nő estélyre, bála természetesen csak estélyruhában mehet, a kivágtott ruha pedig bizonyos kozmetikai kötelezettséget ró a síkkes nőre. A fedetlen kar, a mély dekoltázs minden tekintetben megkívánja, hogy a nő törődjön magával s a szabadon hagyott test egyes kozmetikai hibáit eltüntesse.

A legnagyobb gond eddig a kar és hónalj hajpírének eltüntetése volt. De a Dr. Morisson illatos szőrtelemítő depilator-krem egyszerű használata e kellemetlenségtől hőlyeinket megszabadította, mert fájdalom nélkül gyors és tökéletes munkát végez.

A nyak és váll ápolása, fehérítő púdere és krémek révén ma már szintén nem probléma, fontos, hogy üde, friss testbőrt mutasson a dekoltázs, s ezt a párisi nők a Pilavin-fenyőfürdővel érik el. Mert hiába használják a kozmetikát, a nem üde bőrt hamar észreveszni. Fialat és üde bőrt csak természetes módon, puhító Pilavin-fürdővel érhetünk el. A mai esztétikai kívánalmak nagyobbak, mint régebben voltak s az életben csak az olyan nő érvényesül, aki a természet adományát a lehetőség határáig belülről fokozni tudja.

Dr. S. J.

VERSEK

Irta: Marschalkó Lia

EGY FÉRFIHEZ...

Kár a vateszek kardforgató hevével varangyszímű kövek közt
Az eszme tornyába igyekezned: ahhoz, hogy nefelejeset kapj
A nőtől, elég a tavasz koravánmútján egy pisztrángos tó
Melléti domboldalon leckét venni májusi gesztenyefáktól!
Idefigyelj szándékaid sarábam fulladozó barátom, aki
Tearózsát tűzre szuronyodra, szellemed csecsemői kedvéért
Angyalok könnyeiben fürdő asszonyt akarsz megejteni:
A nő terveid röptét eltemető, konok, romok iveri alatt szerető,
Nehezen behegedő seb lehet a melleden, de erő soha! s ha te,
Fekete földünk remeke, talán a perpétum mobile szegeit
Kutató rab vagy, eregy keresztelovagnak... Én, aki ismerem
A szerelem gyümölcseit és bölcsseit a fénynek, kolostori éjnek
Talányai közé vetném magam, ha Isten rámkagytá volna férfi arcát!

VÁLTOZÁSOK

Tegnap megöltem lány frázisok galambjait, vettem helyettük
Sasokat s ma már felhőben fürdő vadmadár a szó, szikláin
Gondolataimnak! Mindaz, ami roncsa tett: szelid sirám, rim,
Lián és holddal csatázó romantikám békében hagynak, nekik
Epedő tűz kell s én: a homály, próza vaskarmából a költő
Dalt szülő sugarát többé ki nem szakítom! Az halt meg
Bennem, ami délceggé teszi a bolondot: fantáziám, idegeimet
Epébe mártom, kagylók gyöngyrejtélye kínosan érint, ha
Fecskeké csivognak, azt hiszem, rekedt gázló rikoltos s
Mikor álomban halk színek amgramacska a foglamba,
Foltos hiénát látok, vágyaimnak célzó metszőfogakkal!
Jaj, ifjúság, mohó lidérc a lelkemen, szerelem, te belladonna várna.
És szívem, szederjes kehely, mit tölelek vadorzott szellemem:
Tegnap felsikoltott és megfagyott a tiszta szándék embriója bennem!

mészettudós sem, noha a látszat azt mutatja, hogy a Nap forog a Föld körül. Amit a modern természettudomány az érzéki világ (fizikai világ) alapjának tekint — a végtelenül finom rezgéseket, molekulákat, atomokat, — ezek egyáltalán nincsenek számukra, mint egyszerű érzéki tapasztalati elemek adva. Tolsztoj a tüneményeket véletlen, kaotikusan határtalan és határozatlan láncolatnak tartja; teljesen ignorálja a törvényzerűséget, a fogalmilag meghatározottat és a fejlődés körfolyamatát. Ugy látszik, hogy Schiller szavainak az értelmét nem fogta föl világosan:

„De csöndes kamrájában fontos
Elméleten gondolkodik a bölcs...
Örök törvényeket keres
A véletlen döbbenetes csodáiban,
A tünemények iramlása közt
Fürkész a nyugvó pont után...“

Teljesen megokolatlan Tolsztoj gyűlölete az elméletekkel, az elméleti tudományokkal szemben és tarthatatlan az az álláspontja, hogy csak a gyakorlati életszabályok illethetők a tudomány nevével. Nem veszi észre, hogy ezzel a legteljesebb ellentmondásba jut önmagával: mert így elveti egy elméleti világnézet kialakításának még a lehetőségét is, különösen egy tudományos világnézetét, mikor másrészt az az álláspontja, hogy a morálnak világnézet alapszabály kell felépülnie, mert cselekedéseinket lényegileg a megismert dolgokkal kapcsolatos értékítéleteink irányítják. Amiből világosan következik, hogy az ember mivoltának elméleti megvilágítása az egyetlen út és mód arra, hogy az embereket erkölcsileg megneveljük. Nem szemrehányásképpen említem meg, hanem mint tényre mutatok rá, hogy Tolsztoj világnézetének alaptételei félig teológiai, félig fogalmi — kritikai észbeli — elemekből tevődnek össze s ezért tudományos szempontból a határozatlanság, a ködösség bélyegét hordják magukon. Így például teljesen ködös és határozatlan nála az „isten“nek és a „szellemi“nek a fogalma. Ha e két fogalmat az „ész“szel, a „szeretet“tel, vagy a „logikai-matematikai tudat“tal akarná esetleg helyettesíteni, úgy meg kell jegyezni, hogy ez nem olyan egyszerűen magától értetődő dolog: mert ez ismét az önismeret problémája. Az igaz, hogy az emberek nagy tömegének egyszerű, mindenki által könnyen érthető formában kell kifejtetni egy általános világnézet alapvonalait. Mindennek ellenére mégis csak a részletekutatás a szellemi tudomány egyetlen útja, amely bennünket az alapszemlélet mindegyre fokozódó világosságához vezet. Amidőn Tolsztoj az Istenről vagy a szellemről szól, az egyszerű emberek tudatvilágában egyáltalán nem alakul ki semmiféle tiszta értelmi szemlélet, hanem valami hagyományos teológiai képzet lép föl a tudatukban, ami meghagyja őket lelki fejlődésfokuk régi állapotában. Hogy milyen jogos a modern ember vágya egy tudományos világnézet kialakítására, arról éppen nemrégiben írtam egy füzetet, amit még ma megküldetek önnek.

Szívből üdvözl

E. H. Schmitt.

TOLSZTOJ ÜZENETE MAKOVICZKY JUSÁN UTJÁN SKARVÁN BÉLANAK.

Leo Nikolajevics arra kért, hogy Schmitt dr. ellenvetéseire vonatkozólag a következőket közöljem veled:

Bíráló rendszerint elfelejtik, vagy észre sem veszik, hogy az ő alaptétele a tudomány

értékének kérdésében az, hogy a mai tudomány az észszerű tudás alapkövetelményeinek nem felel meg. Ő egyáltalán nem állítja, hogy kémiára vagy fizikára ne volna semmi szükség; de mielőtt ennek szükségességét elismernék, először azt a kérdést kell tisztázni, hogy nincs-e más, hasonlíthatatlanul fontosabb tudásra szükségünk? Amikor az ember nem tudja, hogy miként éljen, miként kell viselkedni embertársaival szemben, sőt nemhogy nem tudja, de ezt a tudást még csak megszerezni sem törekszik, ellenkezőleg: az úgynevezett jogtudományával arra az álláspontra helyezkedik, hogy életét mások elnyomására építi föl, hadba száll, háboruszkodik, Leo Nikolajevicsnek az az álláspontja, hogy ilyen körülmények között úgy a felső matematika, mint a biológia és asztronómia teljesen haszontalan dolog; a fizika és kémia meg nemcsak haszontalan, de egyenesen káros, mivel egyik eszköze a mai természetellenes állapothoz fenntartásának.

Jaszna-Poljana, 1909 dec. 5 (18).

Ölöl Dusan.

TOLSZTOJ ELSŐ LEVELE SKARVÁN-HOZ.

Azonkívül, amit Dusan Petrovics önnel az én nevében közölt, szükségesnek tartom még a következőket is elmondani:

Schmitt ellenvetései engem nagyon emlékeztetnek a papok ellenvetéseire, amelyeket felekezeti álláspontjukról szoktak velem szemben felhozni. Hozzájuk hasonlóan cselekszik ő is: nem veszi szemügyre az én tagadásom alapjait s egyes dolgokat ragad meg, amelyek függetlenül az egész kérdés lényegétől, az ő szemében megtámadhatónak látszanak.

Hamisnak és károsnak tartom a mai tudományt két szempontból, először: mert nem felel meg az igazi tudomány alapkövetelményeinek, másodszor: mert sem elterjedése a társadalomban, sem kidolgozottságának foka nem olyan, hogy hasznára lenne a népek összességének; ma csak egy kis csoportnak a birtokában van az egész, amelynek meg van rá a módja, hogy tudományos kiképzés-

Krén-féle új

»Prometheus« két- aknás töltő- kályha

mindenfajta
szénnel fűthető

Krén J.
kályhagyár

Székesfehérvár
Telefon 488

1929-es minta

hez jusson. Ennek a teljesen szabálytalan megosztódásnak és jelentőségével semmiféle arányban nem álló megmunkálási fokának az az oka, hogy társadalmunk teljesen erkölcostelen alapokon nyugszik s tagjai két csoportra oszlanak: tétlen jólétben élőkre és fizikai munkától kimerültekre és meggyötörtökre, akik viszont nyomorognak. Társadalmi életünk mai berendezkedésének egyenes következménye a tudomány mai állása és formája, amikor hamis irányban és káros módon alkalmazzák. Az én értékítéletemnek ez az alapja és ez az oka annak, hogy miért tagadom teljes mértékben mindannak az értékét, amit ma „tudomány“nak neveznek. Aki fejtegetéseimet bírálja, s álláspontom helyességét tagadja, annak mindenekelőtt azt kell bebizonyítania, hogy alaptételelem nem helyes, nem igaz. És éppen ez az, amit bírálóim nem tesznek, még az oly okos ember is, mint Schmitt Jenő, aki — sajna — szintén tudós. Tehát az álláspontja érthető! Mintahogy nagyon nehéz egy papnak, egy püspöknek, egy szuperintendensnek kidobni lelkéből mindazt, amit oly sok esztendőn át magába szedett a szemináriumokban, épp úgy nagyon nehezen megy — jóformán lehetetlen is, — hogy egy tanár, akadémikus, általában egy tudós, vagy író egyetemesen velem, amikor életének legszebb éveit ezeknek az úgynevezett „tudományok“nak a megszerzésére fordította s amelyekre úgy tekint, mintha a legszentebb igazságok volnának. Hogy helyezkedjék az ilyen ember egyszerre arra az álláspontra, hogy az ő legszentebb kincse — haszontalan szemét, céltalan okoskodások terméke, egy kevészámú dologtalan ember időtöltése.

Jaszna-Poljana, 1909 dec. 6. (19).

Szeretettel

Leo Tolsztoj.

TOLSZTOJ MÁSODIK LEVELE SKARVÁN-HOZ.

Melyik írásomra alapítja Schmitt azt az állítását, hogy a vallás igazságairól szóló fejtegetéseim képek fátyolába burkoltak vagy fogalmi ködök? Idemlékeltve küldök önnek egy részt az egyik munkámból, amely vallási problémát tárgyal. (Tolsztoj „Mindennapra“ című művének „július 9“ikére szóló részét

A JAPÁN KÁVÉHÁZ

A BUDAPESTI KÖZÖNSÉG KED-
VENC TALÁLKOZÓHELYE
IRÓK, FESTŐK, SZINÉSZEK,
MŰVÉSZEK TÖRZSKÁVÉHAZA

SZÍNHÁZ UTÁN
POMPÁS VACSORA

EGÉSZ ÉJJEL NYITVA

TULAJDONOS:

KRASZNER MENYHÉRI

A MARGITSZIGETI SZÁLLODÁK VOLT IGAZGATÓJA

TELEFON:

Automata 221-58, Lipót 976-20

POLGÁRI ÁRAK!